

Apel Slægtstalen 2011

Benedicte:

Det var en frostklar aften i december 2010. Kasper havde sendt en invitation til julekoncert og vi gik nu henover de sneklædte brosten op til Christianskirken. I et vindue sås kirkens præst, Flemming Pless` skaldede isse, koncentreret bøjet over skrivebordet.

Vel inde i kirken sank vi ned på en af de forreste kirkebænke og fik øje på familien Haliley. Varmen bredte sig snart i kroppen mens rummet fyldtes af musik og sang. Efter en dejlig koncert stod vi igen ude i den kolde sne. Her benyttede Marianne lejligheden til at give mig stafetten til næste års Apel-tale. Der var længe til sommer. I lang tid var det som om vinteren aldrig ville slippe sit tag, men endelig sprang bøgen ud og erindringen om talen dukkede frem igen. Temaet var egentlig ikke så svært, den kunne kun handle om den Apel, jeg næsten synes at have kendt, min oldefar, Valdemar Georg Andreas.

Men jeg manglede nogle kendsgerninger, så jeg spurgte min mor om vi ikke kunne sætte os ned en dag og samle alt det, vi vidste om ham. Joh, sagde Merete, men så meget ved jeg vel heller ikke, jeg vil gå hjem og skrive lidt ned.

Så forsvandt hun! Hun dukkede op igen efter nogle dage med 4 tætskrevne sider. "Altså, da jeg kom i gang var der alligevel lidt mere end jeg lige kunne huske, du kan jo se, hvad du kan bruge" ...

Jeg læste siderne igennem og tænkte, jamen her er jo talen, hvad kan jeg mon yderligere tilføje om et menneske, jeg aldrig har mødt?

Jo, jeg kan videregive, hvad jeg har fået fortalt om min oldefar fra skovene ved Vintersbølle og de billeder, jeg ser for mig. Jeg kan være med til at gengive, hvad Valdemar fortæller om sit liv gennem nogle af hans mange digte, og jeg kan især glædes over at genkende hans kreativitet og store kærlighed til naturen i hans efterkommere, helt ned til mig selv og mine børn.

Merete:

I mange år har jeg haft den tanke, at Apel slægten kunne være indvandret fra Tyskland. Vi har tyske venner, og for at mødes med dem har vi længe hvert år holdt Påskeferie i Lauterberg i Harzen. Dér lagde jeg mærke til et par håndværksmestreskilte med navnet Apel, netop med p og ikke med b, som det ses i D.K.

Det gav mig den idé, at anerne var tyske. Det fik vi så bekræftet, da vi var heldige gn. Internettet at læse om Apel træf. Vi kom med glæde, fik nye oplevelser ved at træffe Apler, vi aldrig havde set og opleve et varmt gensyn med de to, vi havde truffet for meget længe siden, nemlig Anne-Marie og Peter. – Da jeg var i 20'erne,

ville min mor, Valdemars datter, så gerne besøge sin onkel Peter, hans søn Knud og hans kone Lylla på gården i Bakkebølle, hvor min mor og hendes søster Helga havde holdt alle deres barndomsferier. Vi tog af sted og blev modtaget med åbne arme og stor gæstfrihed af Lylla og Knud, som straks telefonerede efter Emma Kørvel og Heinrich Apel, min mors kusine og fætter. Det blev en stor oplevelse. Min mor havde tit talt om onkel Peter og den første vi så, da vi nåede gården, var en lille Peter Apel i barnevogn under æbletræet. Vi blev resten af dagen. Lylla serverede middag. Jeg har en ide om at vi fik stegte rødspætter. Når jeg steger 2 til Gunnar og mig, tænker jeg på, hvordan i alverden Lylla fik plads til alle de rødspætter. Der var også folk på gården foruden os. –

Senere fulgte Knud os ned til Valdemars (min morfars) barndomshjem, nu Beværterhuset.

Min mand, Gunnar, har også, før vi blev gift, gjort den samme tur med sin tante Helga, Valdemars datter, min moster. Ja, I skal ikke forbavses. I kender jo selv til indviklede familieforhold!

Gunnar fortæller, at Knud på vej ned gennem skoven citerede sin konfirmationssang, som Valdemar, min morfar, havde skrevet.

Nu kommer vi så til den, som overskriften til talen handler om, min morfar, Valdemar Georg Andreas Apel:

Benedicte:

Den første del af hans liv kender vi, han fødes i Beværterhuset den 31. Januar 1860, ganske sikkert ventet med glæde, efter sorgen over at have mistet en datter nogle år forinden. Han er en rask og videbegærlig dreng og hans mor, Maren, sørger for at begge hendes drenge, både Peter og Valdemar, får alle de muligheder, hun kan give dem for at få en god skolegang og uddannelse. Ud over at være husmor bidrager hun til familiens indtægt ved at drive en lille beværtning ved huset om sommeren. Maren har i flere år tjent hos provsten i Køng, de siger, de andre væverkoner, at Maren er lidt fin på den. I dag ville vi måske snarere kalde Maren for ambitiøs, visionær, en iværksætter, der ser muligheder frem for begrænsninger. Jeg er glad for at være efterkommer af en Maren!

Da jeg var 6 år gammel fik jeg en hundehvalp, den kom til at hedde Ami, min ven. Det skulle vise sig at have en forklaring, for Valdemar havde en lille hund, som fulgte ham rundt i skoven, og den hed Ami. Valdemar fortalte sit barnebarn, Merete, at han havde lært sin hund at blive siddende mens han gemte sig bag eet af træerne. Når han kaldte kom den straks springende for at finde ham. Når den fandt ham, så var det som om den lo over hele hovedet. Når jeg går gennem skoven i dag er jeg sikker på at jeg kan se en lille dreng i vadmelsbukser og hørskjorte pile ud og ind mellem træerne med en lille hund lige i hælene.

Merete:

I de unge år var hans store ønske at begynde som forstassistent; men han kapitulerede og kom ind til toldvæsnet. Han startede i Masnedø og kom derfra til Aalborg, men fik aldrig hele sit hjerte med fra barndomshjemmet og skovene deromkring.

Benedicte:

I Ålborg træffer Valdemar sin Anna, de bliver gift i Vor Frue Kirke den 14. Juli 1896. Der findes et bryllupsbillede af dem. Gommen står i uniformsjakke med blanke knapper og smil i øjnene, bruden bærer slør og lang, hvid kjole med pufærmer og talje, ganske efter tidens mode. Det nygifte par flytter ind i en lejlighed i Danmarksgade i Ålborg, ejendommen er der stadig og vi er kørt forbi flere gange gennem årene.

I 1897 fødes deres første datter, Anna Helga, og den 1. Juli 1900 får de endnu en datter, min mormor, Astrid Lilly.

Anna er datter af en handelsgartner og hun har en passion for blomster. Til lejligheden hører en altan, det fortælles at der verserede en konkurrence mellem kvinderne i opgangen om, hvem der kunne mestre de smukkeste blomster i altankasserne. Om foråret, når kasserne skulle tilplantes, blev Helga og Lilly sendt ned på gaden efter hestepærer som gødning. Det lønnede sig, for Anna vandt mindst én gang!

Min mormor, Lilly, arvede sin mors glæde ved blomster, også her blev altankasserne tilplantet efter alle kunstens regler, dog var hestepærerne skiftet ud med muldvarpeskud!

Vi kender efterhånden en del til Valdemar som menneske, men havde ikke noget klart indtryk af hans arbejdsliv, førend vi forleden faldt over eet af hans mange digte:

”Så synger den Tolder i Danmark”

Når sol i øst af havet langsomt stiger
Og kaster guld på skibe, fjord og havn,
Jeg vandrer til den post, jeg aldrig sviger,
Fordi den blev mit fødeland til gavn;
Den giver guld i landets slunkne kasse,
Der skrumped´ ind ved folkets uforstand,
Og døver eggen i de våben hvasse,
Som onde tider skærper mand mod mand.

Står jeg på post, jeg holder højt i ære
Den ed, jeg svor min Konge, landets sag-,
Jeg læser pligtstro hvert et cirkulære,
Gí' r mig med kød og smør og flæsk i lag-.
Jeg grader, ruder og denaturerer
Hos apoteker, høker, præst og degn;
Jeg måler skibe, og jeg figurerer
-som praktisk kendt- i hver en branches egn.

Jeg kender farver, jordens indvold giver,
Og de, som går kemiens trange vej:
Ekstrakter, som fra træers bark udsiver,
Benzin og harpiks, træslib gransker jeg-.
Jeg lukker mig i mørkekamret inde,
Polariserer sukker, fint og grovt;
Jeg oliers flammepunkt forstår at finde
Og kender sesam, kokosfedt, compound.

De købmænd, som ej uld fra silke kender,
Kan få et kursus-om de vil- hos mig,
Og om man dem en fejl faktura sender,
Mit toderblik velsagtens finder vej-.
På cigaretter, lastemærker, biler-,
Ja, øl og "sprut"- jeg ta' r energisk fat,
Jeg frem ad labyrintens lovgang iler,
Og ingen har endnu til vægs mig sat.

Nej, Danmark! Du hvor vi fik rod, har hjemme-
Selv kun et frø af stammens hjertesku,
Lad os dog aldrig ved vor gerning glemme:
Den skal stå mål og vægt en gang for Gud!
For ham, for dig og for din velstand, hæder,
Vi lægge vil vort gram på livets vægt
Så trivsel, fremgang, flid og gode sæder
Kan gå i arv til gavn for folk og slægt.

Merete:

Fordi min morfar boede det meste af min barndom i mit hjem, blev jeg tæt knyttet til ham. Han havde altid tid til sit barnebarn. Mine erindringer om ham er naturligvis set med barnets øjne, men suppleret af min mors udtalelser. Hun fortalte f.eks., at hun og min moster under en ferie hos onkel Peter besøgte Valdemars skolelærer Kehlet. Han roste sin gamle elev for hans dygtighed i skolen. Min morfar har selv fortalt, at han tit lå på maven på gulvet i "Bevæsterhuset" og slugte bøger som dreng. Når han ikke læste, strejfede han om i Vintersbølle skov med sin elskede hund, Ami, og sin skitseblok. Jeg har i en skuffe fundet et brev til Valdemar, skrevet i 1872 af den norske landskabsmaler Frederik Collett og sendt fra Norge. Han levede fra 1839-1914 og er mest kendt for malerier fra Lillehammer, men har altså også søgt motiver i Vintersbølle skov, hvor han traf Valdemar i gang med skitseblokken. I brevet står:

"Til Valdemar Apel fra en god ven, der har set hans tegninger." I brevet vil han høre, om Valdemar stadig tegner, og hvordan det i øvrigt går ham og beder ham skrive tilbage.- Senere i livet – som ung mand – holdt Valdemar af at gå på jagt med bøsse og hund. I min barndom hang hans jagttaske og gevær på væggen, men han fortalte, at nu nænnede han ikke længere at skyde et dyr! Jeg ved, at han som voksen besøgte sin bror, Peter, når hans døtre var på sommerferie i Bakkebølle. Bl.a. imponerede og forskrækkede han børnene, når han boltrede sig i vandet og dykkede for længe ved Vintersbølle strand. Jeg ved også fra Marianne, at Mariannes mor, Ebba, hjalp sin far, Peter, med at besvare bror Valdemars breve, så de to brødre har altså holdt forbindelsen ved lige. – Om den voksne Valdemars karakter ved jeg fra min mor, at han ikke var i stand til at sige en usandhed. Selv oplevede jeg, at han kort før han døde bad mig, sit 13-årige barnebarn, hente sin pension på kommunekontoret, men endelig kun, hvis han var i live den 1. i den følgende måned! I øvrigt finder jeg viden om hans meninger i hans talrige digte. Bl.a. om kvinders og mænds ligeværd:

"Og sådan for kvinde og mand det just gælder,
at begge har ligelig ret på vor jord;
de fødtes her begge til samliv som fæller
at værne om hjemmet, som troskab de svor."

"Om manden skal æres og kæres og bæres
fra vuggen til graven, det bliver hans sag;
om kvinden skal føde med smerte og møde
en mand som slavinde er kvindernes sag."

”Men fælles om barnet og fælles om lønnen,
fælles at takke for barnet i bønnen
hver eneste gryende arbejdsdag,
det er sand kærligheds hellige sag.”

Da jeg for to år siden ved Valdemar stenen hørte min kyse klædte oldemor i Anne-Maries skikkelse optræde som en karakterfast ligeværdig til manden, tænkte jeg: ”ikke mærkeligt, at Valdemar havde sådanne synspunkter!”

At tegne, male og skrive digte var hans store glæde. Meget ofte sendte han sine digte ind til aviser i Aalborg og senere Hjørring, hvor vi boede i nogle år. En avisoverskrift dér:

”Igen sadler vor huspoet, Valdemar Apel sin Pegasus.”

Han blev i øvrigt tegnet på sin nævnte ganger i et hæfte, man kan kalde Hjørrings Blæksprutte. I øvrigt kom han også i avisen, fordi han dengang – ret så bemærkelsesværdigt, kørte sit barnebarn i barnevogn! Det var ellers under en mands værdighed, mente man! Igen hans ligeværdighedstanker.

Han og jeg blev sammen skovvandrerfolk. Jeg fulgte ham til det sidste. Hele livet havde han et glimrende helbred, var kun sløj de sidste 3 uger af sit liv. Jeg sad ved hans sengekant da han lå for døden. Noget af det sidste, han sagde, var: ”Hvorfor lod I mig ikke blive i skoven”?